

Teksten voor in update

Intro: Het WaterScape consortium heeft in november 2024 gebiedsbezoeken afgelegd in de drie living lab regio's. Tijdens deze dagen wilden we samen met de stakeholders kennismaken met elkaar, met het gebied en de problematiek in het gebied bespreken. Hierbij geven we u een update over deze gebiedsbezoeken.

Waterscape living lab Brabant

Op 12 november vond het gebiedsbezoek aan West-Brabant plaats. Tijdens het ochtendprogramma gaven zowel de gemeente Breda, waterschap Brabantse Delta en provincie Antwerpen hun perspectief op de wateropgave in de regio. Grensoverschrijdende samenwerking is hier dus al zeker aan de orde. Drie AIO's en twee studentgroepen van HAS green academy presenteerden de onderzoeken waaraan zij momenteel werken. Tijdens speeddates was ruimte voor waardevolle kennisdeling om de onderzoekers op verder op weg te helpen. 's Middags namen de ecooloog en hydroloog van waterschap Brabantse Delta ons mee op een fietstocht door Markdal. Hier kregen we toelichting op de herinrichting van het gebied, verschillende deelprojecten en over de manier waarop hier met gebiedspartners aan wordt gewerkt. Een mooie aftrap voor het verdere WaterScape-traject in West-Brabant.

WaterScape Living lab Groningen

In de regio Groningen is het **zekerstellen van voldoende en schoon zoetwater** voor landbouw, natuur, drinkwater en industrie een grote uitdaging. Arne Roelevink van Waterschap Noorderzijlvest duidde de uitdaging aan de hand van drie casussen:

- Verziltingsmitigatie en -adaptatie rond het Lauwersmeer
- Water vasthouden in de bovenloop van beken (kop van Drenthe)
- Toenemende watervraag industrie regio Delfzijl

De regio Groningen is in droge tijden afhankelijk van aanvoer van zoetwater uit het IJsselmeer. Deze aanvoer komt door klimaatverandering verder onder druk te staan. Er zal daarom meer water moeten worden vastgehouden in de regio, maar de vraag is hoe dat te realiseren in goede balans met voldoende waterafvoer in natte perioden. Klimaatverandering en, parallel daaraan een stijgende vraag naar zoetwater voor landbouw, drinkwater en industrie vraagt om meer regenwater te bergen en vast te houden en te infiltreren, en om, daar waar mogelijk de watervraag te verminderen. Om zo verdergaande verdroging en verzilting tegen te gaan. Hiervoor zullen complexe keuzes moeten worden gemaakt m.b.t. ruimtelijke inrichting van stad en land, landgebruik en watergebruik. Klimaatverandering en -adaptatie maakt dat de klassieke rol van het waterschap verandert: van beheersorganisatie naar een overheid die bovendien sterk betrokken is bij ruimtelijke planvorming.

WaterScape living Lab Utrechtse Heuvelrug

27 november 2024 verzamelden we met ongeveer 25 mensen in het Figi theater in Zeist om te praten en discussieren over de waterproblematiek van de Utrechtse Heuvelrug. Na de introductie van het WaterScape project trapte Arco van Vugt de dag af. Arco is projectleider is beleidsadviseur en projectleider grondwater bij de Provincie Utrecht en is tevens programma manager van de Blauwe Agenda. De Blauwe Agenda is een samenwerkingsverband tussen verschillende overheden, Vitens, LTO en terreinbeerende organisaties. Arco lichtte een aantal projecten toe die uitgevoerd zijn in het kader van een Klimaatrobuust watersysteem. De uitvoeringsagenda werd uitgebreid besproken, waar we als WaterScape consortium een bijdrage zouden kunnen leveren. De pitches van de AIO's leverden een goede discussie op waar naar voren kwam dat het governance systeem op de Heuvelrug bijzonder is doordat er veel kleine percelen en veel verschillende eigenaren zijn. Dit maakt het klimaatrobuust inrichten een uitdaging. In de middag is de excursie verzorgd door Ivor de Baat van het Utrechts Landschap. Vanuit het Figi theater zijn we naar de bron van een spreng in het Zeisterbos gelopen. Onderweg vertelde Ivor over hoe ze zijn omgegaan met cultuurhistorie, bewonerparticipatie en landeigenaren bij het herstellen van de spreng.

Ervaringen van

Niko Wanders: Het enthousiasme waarmee de verschillende gidsen over hun gebieden vertelde was aanstekelijk. Met oog voor de verschillende belangen waren zij gedreven op zoek naar de beste WaterScapes voor hun regio. Het was heel inzichtelijk om te zien waar iedereen tegen aan liep of waar wij als consortium nog bij kunnen dragen aan het inzichtelijk maken van de problemen en oplossingen. Het is duidelijk dat er nog veel moet gebeuren, maar tegelijkertijd dat er goede voorbeelden zijn, iets wat ook voor ons project mooie uitdagingen biedt om naar klimaatrobuuste WaterScapes toe te werken met onze partners

Mark van der Brink: We hebben veel waardevolle opmerkingen gekregen tijdens de gebiedsbezoeken. Voor ons werkpakket dat zich richt op de wisselwerking tussen gewas, onverzadigde zone en grondwater, nemen we de volgende punten mee:

- Na enige verwarring over de definities van ‘secundaire’ en ‘tertiaire’ ontwatering wordt de focus van dit onderzoek de ontwatering door perceelsslotten in het algemeen. Deze verschillen in grootte, van een ondiepe greppel tot een verzamelsloot.
- De uitdaging wordt om te komen tot een transparante onderbouwing van het waterbeheer en landgebruik dat past bij uitdagingen rondom teveel en te weinig water.
- Het is beter de effecten van regionaal watersysteemherstel en bijbehorende trade-offs op perceelschaal te berekenen dan nieuwe normen te definiëren, geoptimaliseerd per perceel.

Marios Karampasis: The WaterScape field trips taught me about the unique challenges faced by each of the 3 study regions. The stakeholder’s years of experience working on those water related issues, and willingness to collaborate will be really beneficial for the project. Key summaries from each trip:

- a. North Brabant: collaboration with the Belgian side is really important as changes to the upstream areas will find their way downstream (to the Dutch side).
- b. Drenthe- Groningen: increased problem complexity because of the plethora of stakeholders and saltwater intrusion.
- c. Utrechtse Heuvelrug: existing groundwater models will be reviewed and may potentially be used in the context of WP3.

Noor Hendriks: De velddagen van Waterscape hebben mij belangrijke input opgeleverd voor het schrijven van mijn onderzoeksvoorstel binnen werkpakket 4: governance. Een centraal dilemma dat tijdens de dagen naar voren kwam, is hoe je de bestuurlijke druk van vandaag in balans brengt met het werken aan een langetermijnvisie. Daarnaast speelt de vraag hoe droogte een urgenter en meer tastbaar probleem kan worden gemaakt. Een terugkerend advies was om te leren van succesvolle samenwerkingsprojecten en de lessen daaruit toe te passen. Voor het Waterscape-project werd ook benadrukt hoe essentieel het is om aan te sluiten bij bestaande samenwerkingen en lopende gebiedsprocessen.

Samenvattend

We hebben zon, hagel en regen getrotseerd tijdens de gebiedsbezoeken, maar het heeft hele waardevolle gesprekken opgeleverd. Ieder gebied heeft zijn eigen problematiek; verzilting, grensoverschrijdend of kleinschaligheid en veel verschillende landeigenaren. Dit maken deze living labs heel interessant voor WaterScape.

Algemeen waren de vragen vooral gericht op:

- Hoe maken we een transparante, afweging in de zoetwaterverdeling tussen verschillende belangen (bv natuur en landbouw)?
- Hoe maken we een transparante afweging in oplossingsrichtingen tussen ‘te veel’ water en ‘te weinig’ water?
- Hoe komen we tot een juiste balans tussen afvoeren en vasthouden?

En specifiek voor Groningen:

- Hoe gaan we om met nieuwe watergebruikers als bv. de Waddenzee en de waterstof-industrie?
- Hoe komen we tot een uniforme beoordeling van verzilting?

Hoe nu verder?

In de komende periode worden stakeholders die niet aanwezig konden zijn bij de bijeenkomsten actief benaderd ten behoeve aan aansluiting in WaterScape. Vragen worden geïnventariseerd en geprioriteerd, in aansluiting met het onderzoek van de PhD onderzoekers. Volgende brede livinglab bijeenkomsten zijn in de zomer/najaar van 2025.

